

Teke urugyndaky syçmaz adynyň döreýşi hakynda

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Teke urugyndaky syçmaz adynyň döreýşi hakynda TEKE URUGYNDAKY SYÇMAZ ADYNYŇ DÖREÝŞI HAKYNDADA

Bu rowaýaty men ýaşulylardan eşitdim. Ir döwürlerde Türkmenleriň dagynyk döwletsiz ýagdaýda oba gurup oturýan wagtlarynda Garagumyň daga golaý sähralyklarynda bir teke türkmen obasy bolupdyr.

Onuň hem hany bolupdyr. Ýöne ol hanyň adyna näme diýip ýüzlenendiklerini bu rowaýaty gürrüň beren ýaşulylar bilenoklar.

Bir gün goňşy obalaryň birinde toý tutulypdyr. Şol toýa bu obanyň hany hem barypdyr. Han öz ýany bilen teke beglerinem alyp gaýdypdyr.

Şonda toý bir hepdä çenli uzansoň, han aga şol ýerde gijesini myhman bolup geçirmeli bolupdyr. Bir gün han aganyň gulagyna onuň öz obasyndaky jansyzy gelip habar getiripdir. Jansyzyň habar bermegine görä dogduk Obanyň duşmanlar tarapyndan tarymar edilendigini, obany olja edip ýakyp-küle sowuryp gidendiklerini aýdypdyr.

Han aga beglerine duýdurman ata çykyp, oba tarap eňipdir.

Dogrudanam gelip görse obada diňe garry-gurtylar galyp, aýal-gyz, oglan-uşak diýmän olja baryny alyp ýakyp gidipdirler.

Ýaşulylar onuň daşyna üýşüpdirler-de oba ýagy çozandygyny aýdypdyrlar. Bu zatlardan habarly han ýaşulylaryň telpeklerini araba ýükläp atyň yzyna arabyny tirkäp ýagylaryň yzyny yzarlap gidiberipdir.

Talanan obada göwünli-göwünsiz galan bir ýaşuly beýlekileriň ýüzüne seredip: »Häk, gitse-de gider welin syçar geler şü» diýipdir. Olaryň arasynda han aga belet paýhasly ýaşuly bolsa: »Sen beý diýme syçmaz şü, ine görersiň äkidilen zatlary yzyna alyp gelibiýr» diýipdir.

Han aga ýagynyň yzyny yzlap olaryň yzyndan ýetip ugranda olara görünmezden, olaryň öňünden çykmak üçin öňürtiläpdir. Han aga olaryň Uly gum depeleriniň oý ýeri bolan jarlykdan geçjekdiklerini bilip şol oýtumyň daşyna telpekleri örüşdirip, telpekleriň ujundan uzynrak çöp dürtüp goýupdyr.

Oýtumlyk ýere giren duşman toparynyň öňünden atly şol han çykyp: »Talan zatlaryňyzy, oljalaryňyzy, gelin-gyzlarymyzy, arabasy bilen goýup gitmeseňiz başyňyz ölümlü, mallaryňyz eýesiz galar» diýipdir.

Muň sözüni eşiden ýagylaryň baştutany: »Hany gel al-aly bilseň» diýipdir.

Han aga: »Daşyň gabaldy seret daş töweregiňe diýipdir. Ýagylaryň baştutanynyň gözüne depedäki telpekler bukyda ýatan adam bolup görünipdir.

Ýagy näumytlyga gaplanyp: »Daşym gabaldy» diýip pikir edipdir. Şeýdip ol talan zatlaryny şol ýerde goýup eli boş halda çykyp gitmeli bolupdyrlar.

Şeýdip han aga arabalary bilen galдыrylan oljadyr, mallary, aýal-ebtatlary yzyna, obasyna sag-aman eltipdir.

Şonda başda göwünsiz han aganyň yzynda gürlän ýaşuly: »Bäh bula »Syçmaz» eken» diýip hälki ýanyndaky ýaşulynyň sözüni goldapdyr.

Şol hanyň neberelerine bolsa »Syçmazlar» diýip at galypdyr. Halk döredijiligi we rowaýatlar